

Проф. др Саша М. МАРКОВИЋ¹
Криминалистичко-полицијски универзитет, Београд

ДОИ: 10.5937/bezbednost2403041M
УДК: 343.85:[343.343.62:343.9.024(497.11)]“2018/2023“

Прегледни научни рад

Примљен: 5. 9. 2024. године

Ревизија: 4. 10. 2024. године

Датум прихватања: 21. 10. 2024. године

Супротстављање кријумчарењу миграната у Републици Србији

Айспракћ: Предмет овог рада су сузбијање кријумчарења миграната у Србији и анализа првог квалификованог облика кривичног дела кријумчарења људи из члана 350 став 3 Кривичног законика, са посебним освртом на казнену политику судова. Ирегуларне миграције и кријумчарење миграната преко територије Србије западнобалканском миграционом рутом ка државама Европске уније актуелни су од 2014. године. Спорова законодавна казнена политика за кријумчарење људи у Србији примењује се од 1. јуна 2017. године. Применом статистичке методе, анализе садржаја, компаративне и формално-логичке анализе, анализирани су подаци Републичког завода за статистику и Министарства унутрашњих послова који се односе на кривична дела кријумчарења људи извршена на територији Србије. Приказали смо и територијалну дистрибуцију добијених резултата по статистичким регионима. Истраживање је урађено за период од 2018. до 2023. године. Један од циљева истраживања било је утврђивање најчешћих начина вршења кријумчарења миграната. Из тог разлога, анализирани су и све пресуде Вишег суда у Суботици донете за ово кривично дело у наведеном периоду, јер је исти суд надлежан за подручје Севернобачког уједног округа, у којем је била највећа концентрација ирегуларних миграната приликом изласка из Србије на путу ка државама Европске уније. Циљ рада су приказивање

¹ sasamarkovic975@gmail.com, ORCID 0000-0003-1025-7961.

налаза сироведеној истраживања и утврђивање да ли промена полицајске стратегије истраживања у сузбијању ове врсте криминала, у комбинацији са поштивањем казнене политике, утиче на смањење криминалитета у области кријумчарења људи.

Кључне речи: *ирегуларне миграције, кријумчарење људи, казна зашвора, казнена политика, суд.*

Увод

Ирегуларне миграције су након 2014. године, када је све већи број људи почео пролазити кроз Турску или чамцима из Северне Африке долазити у Европу, постале веома изражено политичко питање за Европску унију (ЕУ) (Whittle, Antonopoulos, 2022: 15). Територија економски развијених европских држава означена је као једна од најпожељнијих крајњих дестинација расељених лица, па су масовне миграције довеле до значајних политичких, демографских и безбедносних потреса у многим државама ЕУ и другим европским државама (Стојшић Дабетић, Мирковић, 2018: 32). Србија је држава кроз коју пролази велики број ирегуларних миграната јер се налази на најкраћој рути која води из Турске ка Западној Европи. У 2015. години евидентиран је највећи број тражилаца азила у Србији. Међутим, иако је реч о стотинама хиљада миграната (579.518) који су изразили намеру за азилом, само један проценат је ушао у званичну процедуру и поднео захтев да добијање азила у Србији – њих 586, од којих је чак 546 илегално напустило територију Србије па је поступак обустављен (Влада РС, 2016: 43). У 2022. години, коју је такође обележио висок миграциони притисак на државе ЕУ, на улазу је евидентирано око 332.000 илегалних прелазака границе, што је највише од 2016. године. Највећи број миграната је дошао из Сирије, Авганистана и Туниса (FRONTEX, 2023). Мада је западнобалканска рута означена као највећа, јер је 2022. године забележено 144.197 илегалних улазака на територију ЕУ овом рутом (FRONTEX, 2023), у 2023. години број тражилаца азила у Србији је знатно смањен. Евидентирано је 1654 странаца који су изразили намеру за добијање азила, од којих је 196 поднело захтев за азил. Од тог броја само 36 су били држављани Сирије и Пакистана (Влада РС, 2024а: 40), однос-

но азијски држављани који су се западнобалканском рутом крета-ли ка државама Централне и Западне Европе. Закључује се да Ср-бија мигрантима није пожељна држава за живот и стално настање-ње и да је највећи број њих само у транзиту. Многа истраживања разматрају руте преко којих се ирегуларни мигранти крећу из Азије ка економски богатим европским државама и начине њихо-вог илегалног преласка преко великог броја државних граница (вид. Janković, Marković, Ivanov, 2024; Марковић, 2024; Milašinović, Janković, Milojević, 2023; Koroutchev, Peev, 2022; Böröcz, 2021; Jo-се, Којић, 2015). Наглашава се да то није спонтана појава, већ да их, избегавајући надзор државне границе, кријумчаре: појединци који добро познају гранично подручје; криминалне групе, често саста-вљене ад хок због кријумчарења; и организоване криминалне гру-пе (ОКГ), које се због високог профита, осим кријумчарењем дро-ге и оружја, баве и кријумчарењем људи (вид. Марковић, 2024; Марковић, 2023; Марковић, 2023а; Марковић, 2022, Марковић, 2019а; Стоупова, Bezlov, 2019). Операције кријумчарења се за по-моћ у преласку тешко проходних терена често ослањају на лока-лне становнике из пограничних области. Налази појединих истра-живања показују да је 44% криминалних мрежа у Европи које се баве кријумчарењем миграната састављено од држављана држа-ва које нису у ЕУ (Shelley, Pardo, 2018: 389). Избеглице су посебно осетљива група, која је подложна високом степену виктимизације, не само када беже са подручја захваћеног ратом, оружаним сукобима, великим елементарним непогодама, због прогона на верској, расној, националној или некој другој основи, због сиромаштва, климатских промена, заразних болести, великих елементарних непогода и/или неке друге катастрофе, него и када се нађу изван матичне земље (Атанасов, Оташевић, 2021: 173). Ирегуларни мигранти често би-вају изложени насиљу од стране полиције балканских држава и држава ЕУ, на пример у Грчкој (Cheliotis, 2017; Border Violence Monitoring Network, 2024), на граници Босне и Херцеговине, Хрват-ске и Словеније (Isakjee и др, 2020), а поједине догађаје насиља документовали су активисти хуманитарних организација (Amnesty International, 2019). Многи мигранти кријумчаре не посматрају као лица из криминалног миљеа, већ као пружаоце услуга (Aziani

2023; Zhang, Sanchez, Achilli, 2018). Зато је тешко доћи до доказа за подизање оптужбе против кријумчара.

Повод за писање овог рада била је промена стратешког приступа српске полиције у сузбијању кријумчарења и ирегуларних миграција до које је дошло крајем октобра 2023. године, након догађаја у месту Хоргош у близини српско-мађарске границе. Тада је дошло до оружаног сукоба две групе ирегуларних миграната, у којем су три мигранта погинула, један је рањен, а ухапшена су четири држављанина Авганистана и два држављанина Турске. Пронађена је и већа количина ватреног оружја и муниције (вид. Јанковић, Марковић, Иванов, 2024). Ради ефикаснијег супротстављања ирегуларним миграцијама и разбијања кријумчарских криминалних група, формирана су четири полицијска командна места, и то: 29. октобра 2023. у Суботици за надзор границе према Мађарској, 13. новембра 2023. у Димитровграду за надзор границе према Бугарској, 4. децембра 2023. у Прешеву за обезбеђење границе према Северној Македонији, 29. јануара 2024. у Малом Зворнику за надзор границе према БиХ (Јанковић, Марковић, Иванов, 2024: 126). Појачане су активности организационих јединица Дирекције полиције (Управе граничне полиције, Управе полиције, Управе саобраћајне полиције, Жандармерије, Специјалне антитерористичке јединице, Полицијске управе за град Београд и подручних полицијских управа), ангажоване су додатне полицијске снаге на овим подручјима, које су потчињене руководиоцима командних места, и набављена су и ангажована додатна савремена техничка средства за надзор границе и откривање ирегуларних миграната (термовизијске камере, дрони итд.). Саобраћајна полиција је појачала активности контроле саобраћаја на путним правцима који повезују ова подручја. Почетком године ирегуларне миграције су кроз Србију знатно успорене, готово заустављене према Мађарској и Хрватској. Постепено, како су на одређеним подручјима успостављана командна места, тако су се миграционе руте измештале на друга подручја. Почетком 2024. године ирегуларни мигранти и кријумчари преусмерили су се на границу Србије и Босне и Херцеговине па је МУП последње командно место формирао у Малом Зворнику. Значајно је нагласити да је илегалан прелазак ове

границе веома опасан јер се велики део границе протеже се дуж реке Дрине, која је брза планинска река, па постоји велика могућност утапања. Тако се у ноћи између 21. и 22. августа 2024. године утопило дванаест миграната када се преврнуо чамац којим су покушали илегално да пређу у БиХ. На обали реке затечено је осамнаест миграната, шеснаест Сиријаца и два Египћанина, од којих је чак десет било малолетно (МУП-а, 2024б). Кријумчарење људи је повезано са многобројним ризицима по здравље и живот миграната. Зато је у кривичном законодавству Србије, ради генералне превенције опасних начина кријумчарења људи, инкриминисан квалификовани облик кривичног дела кријумчарења људи. Њиме се, као вид генералне превенције, санкционише начин кријумчарења којим се доводе у опасност здравље и живот људи, па је за учиниоца запрећена строжа казна уколико приликом кријумчарења људи угрожава њихов живот и здравље.

Ирегуларне миграције и кривично дело кријумчарења људи

Криминална политика преноси и обликује политичку вољу власти кроз криминалистичку стратегију па полиција увек мора да поштује смернице криминалне политике. Криминална политика је дисциплина која се са научног и практичног аспекта бави проблемом сузбијања и спречавања криминалитета (Марковић, 2023). Субјекти криминалне политике суочени су са стратешким дилемата које намеће сложен и динамичан однос између потребе за очувањем индивидуалних добара и потребе за заштитом државног односно националног интереса, односно политичког добра (Милошевић, 2022: 197). Протокол Уједињених нација против кријумчарења миграната копном, морем и ваздухом, у члану 3 дефинише термин „кријумчарење миграната“ као обезбеђивање нелегалног уласка у државу потписницу лица које није њен држављанин или лица са сталним боравком, с циљем стицања, на непосредан или посредан начин, финансијске или друге материјалне користи. У Србији је чланом 350 Кривичног законика (КЗ) инкриминисано кривично дело које је усклађено са наведеним протоколом, под на-

зивом „недозвољени прелаз државне границе и кријумчарење људи“. У суштини, ради се о два независна кривична дела (Ђорђевић, Коларић, 2020: 238), при чему се први став не односи на кријумчарење људи већ на недозвољен прелазак државне границе. Основни облик кривичног дела које се односи на кријумчарење људи инкриминисан је у другом ставу члана 350 КЗ. Радња извршења основног облика кривичног дела кријумчарења људи (члан 350, став 2 КЗ) састоји се у омогућавању другом лицу да на недозвољен начин пређе државну границу Србије или да недозвољено борави у Србији или транзитира кроз њу. При томе, учинилац треба да има намеру да себи или другом прибави какву корист. У пракси, корист најчешће има облик новчане накнаде, коју ирегуларни мигранти дају или у целини на почетку пута (они који иду западнобалканском миграторном рутом најчешће крећу из Турске) или етапно – када пређу део пута дају новчану накнаду за следећи део пута (на пример, у Грчкој, затим у Северној Македонији, па у Србији), док не дођу у неку од држава шенгенског простора, односно уђу у неку државу Европске уније (ЕУ), па више нема државних граница на путу ка жељеној дестинацији.

Квалификовани облик основног облика кријумчарења људи, који је предмет разматрања овог рада, предвиђен је у члану 350 став 3 КЗ. Чини га лице које основни облик кријумчарења људи учини на неки од следећих начина: као члан групе, злоупотребом службеног положаја, кријумчари већи број лица, на начин којим се угрожава живот или здравље лица чији се недозвољени прелаз границе Србије, боравак или транзит омогућава. Запажа се да је за први квалификовани облик неопходно да је кријумчарење учињено на начин који даје одређену тежину противправном делу. С обзиром да је у последњих десетак година кроз Србију транзитирало неколико милиона ирегуларних миграната, крећући се из јужног и југоистичног дела Србије, преко средишњег, ка северном и северозападном, логично је да се, након незаконитог преласка државне границе, кријумчарење најчешће врши тако што се теретним или комби моторним возилом превози већи број лица из региона Јужне и Источне Србије, преко Београдског региона ка региону Војводине. Учинилац овако извршеног дела, уколико је кријумчарио пет или

више лица (шире: Марковић, 2024), одговараће за квалификовани облик кривичног дела за које је забрањена затворска казна од 2 до 12 година затвора. Минимално забрањену казну поступајући судија не може ублажити, нити је може заменити условном осудом. Овакав начин кријумчарења веома је чест приликом транзита кроз Србију и приликом преласка државне границе мимо граничног прелаза. Кријумчари омогућавају кретање већем броју миграната мимо граничне контроле и полицијске контроле у дубини територије. С обзиром да је граница између Србије и Бугарске и Србије и Северне Македоније веома тешка за надзор и обезбеђење од стране граничне полиције због брдско-планинског рељефа, често се велике групе миграната кријумчаре шумским путевима. Кријумчари их доведу до погодног места за прелазак, које није обезбеђено од стране граничне полиције, и дају им инструкције како да пређу на другу страну, где их често по претходном договору на одређеној позицији чека други кријумчар, који даље организује њихов транзит кроз унутрашњост државе. Међутим, надзор граничног подручја ван граничних прелаза помоћу савремених техничких средстава (на пример, дрoнови са видео-надзором и термовизијске камере) и изградња заштитних ограда (на пример, на граници према Мађарској) довели су до чешћег кријумчарења лица преко граничног прелаза, избегавањем граничне контроле скривањем у делове возила, на начин којим се угрожава живот или здравље кријумчарених људи. Откривени начини (модуси) кријумчарења миграната достављају се на упознавање свим полицијским службеницима граничне полиције који врше граничну контролу. Између европских граничних полиција успостављен је систем „раног упозорења“ (вид. Марковић, 2023а: 559; Марковић, 2023: 292). Подаци се размењују преко сигурне интернет платформе Европске комисије и на основу њих се израђује регионална анализа ризика у вези са илегалним миграцијама (Марковић, 2023: 302).

Преостала два начина извршења овог квалификованог облика кривичног дела кријумчарења људи – кријумчарење злоупотребом службеног положаја и кријумчарење од стране криминалне групе – надлежни полицијски органи ређе откривају. По препоруци ЕУ из Поглавља 24, Србија је Законом о полицији 2016. године увела нови начин рада заснован на криминалистичко-обавешта-

јним информацијама (Коларић, Марковић, 2016: 192). Проактивно поступање подразумева размену података о криминалним активностима и деловање на извора потенцијалних проблема ради спречавања њиховог настајања и спречавања кривичних дела. Неопходно је усмерити националне, регионалне и међународне полицијске ресурсе ка откривању учинилаца и ових кривичних дела.

Трећи квалификовани облик овог кривичног дела односи се на кријумчарење људи од стране организоване криминалне групе. Запрећена је казна од три до петнаест година затвора. Од 2018. до 2023. године у Србији је осуђено 80 кријумчара људи који су били чланови организованих криминалних група (РЗЗС, 2024). Главни разлог криминалног деловања у овој области јесте профит који ОКГ остварују. Поједини аутори наводе да су пружање економске помоћи сиромашним мигрантима од стране ЕУ и диверсификација организованог криминала у области кријумчарења људи значајно повећали профит криминалних група, даље укорењујући криминал у економски живот европских земаља и погоршавајући проблем корупције (Shelley, Pardo, 2018). Многа стратешка документа европских држава предвиђају експанзију организованог криминала који укључује кријумчарење миграната, тако да се сузбијање ирегуларних миграција, без занемаривања хуманитарне димензије, поставља као један од безбедносних приоритета (Estevens, 2019). ОКГ играју кључну улогу у илегалном пребацивању миграната преко граница. Организују „олинклузив“ (*all-inclusive*) аранжмане, који обухватају транспорт, обезбеђивање фалсификованих путних докумената, хране и смештаја, подмићивање полицијских службеника који врше граничну контролу, као и вођене туре за илегалан прелазак граница. Услови под којима се ове операције кријумчарења спроводе у великој мери зависе од државе порекла, миграторне руте и финансијских средстава ирегуларних миграната (Wagner, 2022). Још 2016. године Интерпол и Европол су упозорили на „повећани ризик да страни терористички борци могу искористити миграторне токове да уђу у ЕУ“ (Sumpter, Franco, 2018). Извршењем терористичког акта у Паризу 13. новембра 2015. године терористи су започели читав талас терористичких напада у државама ЕУ (Француска, Белгија, Немачка, Велика Брита-

нија). Утврђено је да је у поменутом терористичком нападу учествовао и држављанин Сирије који је пре тога прошао балканском рутом, између осталог и кроз Републику Србију, где је изразио намеру да тражи азил (Лечић, 2017: 109). Страх од тероризма је захватио становнике Европе. Један део земаља је проблем покушао да реши појачавањем полицијско-војног одговора, други део појачавањем контроле на својим границама без обзира што су у шенгенском простору, а већина земаља проблем решава новцем: финансирањем регионалних и међународних организација које се баве ирегуларним миграцијама, пружањем хуманитарне помоћи ирегуларним мигрантима у камповима широм Европе, улагањем у материјално-техничка средства, бољим надзором државних граница, као и подизањем ефикасности мера граничне контроле и свеукупне безбедности држава које нису у ЕУ, а налазе се на миграторним рутама (вид. Зиројевић, Јовичић: 264-265). Са затварањем граница и договором из фебруара 2016. између ЕУ и Турске, смањило се број миграната у земљама ЕУ, поготово на Западнобалканској рути (Петровић, 2017: 71). У српској Соцти из 2023. године (СОСТА 2023) наводи се да је Србија изложена високом ризику од тероризма јер се због великог прилива ирегуларних миграната терористи лако инфилтрирају и могу извршити терористички акт, не само у државама ЕУ, које су им крајње одредише, већ и у државама транзита. Терористичке групе се често повезују са ОКГ, нарочито ради финансирања тероризма (СОСТА, 2023). Сматрамо да је ризик од тероризма мањи за државе које се користе само за транзит и у којима је боравак миграната краћи.

Даље у раду анализираћемо податке МУП-а који се односе на откривена кривична дела кријумчарења људи, податке Републичког завода за статистику (РЗЗС) који се односе на судску казнену политику и пресуде Вишег суда у Суботици, како бисмо утврдили одређене специфичности извршења, откривања и доказивања кривичних дела из члана 350 КЗ.

Методологија

Применом правно-догматског и статистичког метода и анализом садржаја компаративне и формално-логичке анализе сагледа ни су прописи у области превенције и сузбијања кријумчарења људи и анализирани су подаци који се односе на број осумњичених, оптужених и осуђених лица, као и на казнену политику судова за први квалификовани облик кријумчарења људи, инкриминисан у трећем ставу члана 350 Кривичног законика, на територији Републике Србије од 2018. до 2023. године. Испитане су и све пресуде за тај облик кривичног дела које је у истом периоду донео Виши суд у Суботици. Описани су и анализирани одређени карактеристични догађаји који се односе на кријумчарење људи. Циљ истраживања је утврђивање који су начини кријумчарења миграната, да ли се судска казнена политика мења, у којим је подручјима Србије ова врста криминала најзаступљенија, да ли су нови законски оквир, примена *pre-crime* приступа (о овом начину рада шире у: Марковић, Коларић, 2023) надлежних органа у области кријумчарења људи и поштрена законодавна казнена политика довели до смањења броја ових кривичних дела.

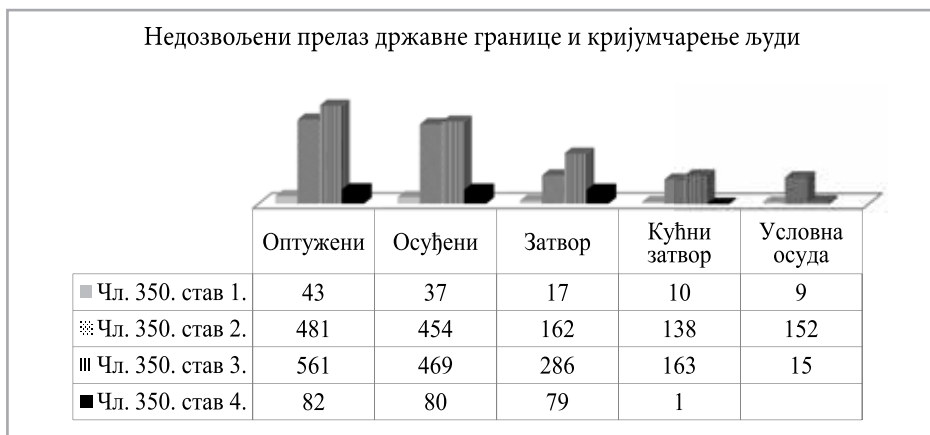
Постављена је главна хипотеза: примена новог проактивног начина полицијског рада, употреба савремених техничких средстава за надзор државне границе и строжа законодавна казнена политика довеле су до повећања ефикасности у супротстављању кријумчарењу људи које се врши од стране криминалне групе, злоупотребом службеног положаја, угрожавањем живота и здравља миграната или кријумчарењем већег броја лица.

Казнене политике судова за квалификовани облик кривичног дела кријумчарења људи из члана 350 став 3 КЗ

Резултати анализе статистичких података и дискусија

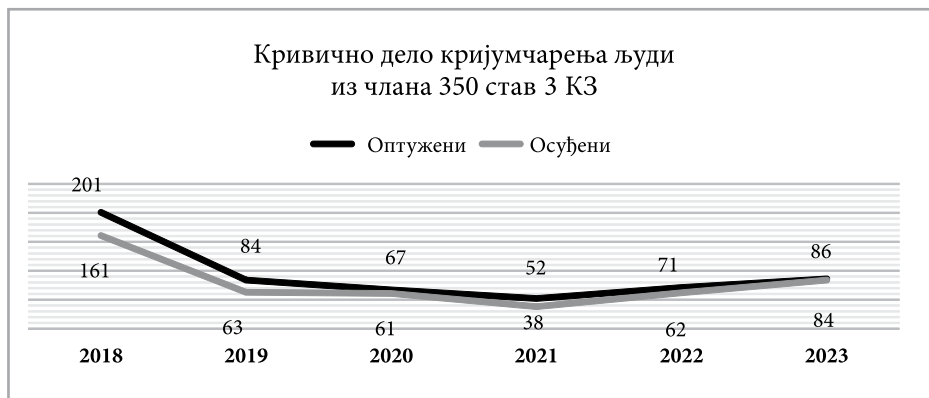
Подаци које ћемо анализирати добијени су од МУП-а Републике Србије и РЗЗС. По подацима МУП-а, у периоду 2018–2023. године поднете су пријаве против 1371 учиниоца кривичног дела из члана 350 КЗ, а по подацима РЗЗС у истом периоду пријав-

љено је 1176 учинилаца овог кривичног дела. Подаци се разликују због начина евидентирања у званичне евиденције надлежних органа. У полицијске евиденције подаци се евидентирају пре подношења пријаве јавном тужиоцу, а у евиденције РЗЗС након доношења одлуке о кривичној пријави од стране јавног тужиоца.

Графикон 1: Казнена политика за кривично дело из члана 350 КЗ у периоду 2018–2023. година у Србији (РЗЗС)

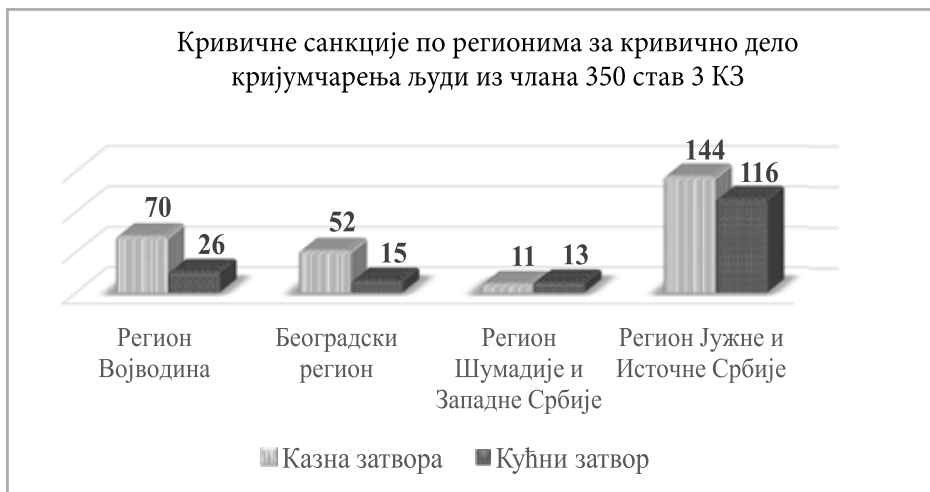
На основу података приказаних у графикону 1 закључује се да је највише оптужених и осуђених лица, као и одбачених или одбијених оптужби, односно обустављених поступака и ослобађајућих пресуда за кривично дело *недозвољеног прелаз државне границе и кријумчарења људи* било за трећи облик овог кривичног дела. Укупно 84% оптужених је осуђено за овај облик кривичног дела. За најтежи облик овог кривичног дела, који је инкриминисан у члану 350 став 4 КЗ, где је неопходно да основни облик кријумчарења људи врши организована криминална група, правноснажно је осуђено чак 98% оптужених. За сваки облик кривичног дела из члана 350 КЗ највише оптужених је осуђено на затворске казне, при чему је за први облик било 46% казни затвора, за други 36%, за трећи 61%, а за четврти 99%. Условне осуде су биле најзаступљеније за други облик из члана 350 КЗ, за који је изречен приближно исти број затворских казни, казни кућног затвора и условних осуда.

Графикон 2: *Оптужени и осуђени, по годинама, за квалификовани облик кријумчарења људи из члана 350 став 3 КЗ (РЗЗС)*

На почетку анализе овог графика нагласићемо да РЗЗС прикупља податке преко две врсте образаца: СК-1 попуњава јавни тужилац када одлучи по кривичној пријави, а СК-2 попуњава суд када одлучи по оптужби. Овде смо користили податке из обрасца СК-2. Број оптужених и осуђених за овај облик кривичног дела кријумчарења људи опадао је од 2018. до 2021. године. Затим је почео да расте, па је 2023. био већи него 2019. године. Запажамо да је удео осуђених у односу на оптужене био најмањи 2021. године и износио је 73%, а највећи 2023 године, чак 98%. Закључује се да је јавно тужилаштво значајно подигло квалитет оптужница у 2023. години. Пошто нам подаци из овог графика показују да је број оптужби и осуда био највећи на почетку периода истраживања, 2018. године, одлучили смо да проверимо податке за шестогодишњи период који је претходио периоду за који смо радили истраживање. У 2017. години за овај облик кријумчарења људи осуђено је 210 лица, у 2016. години 172, у 2015. години 162, у 2014. години 84, у 2013. години 56, а у 2012. години 73 (РЗЗС, 2024). Закључује се да је крива која приказује број осуђених лица за овај облик кријумчарења почела значајно да расте 2015. године, када је у Србији евидентиран највећи број миграната, а да је пик достигла 2017. године. Број осуђених почео је значајно да опада 2019. године, да би се затим вратио на ниво из периода пре почетка масовних миграција кроз Србију. У периоду од 2012. до 2017. године за овај облик кривичног дела кријумчарења људи осуђено је

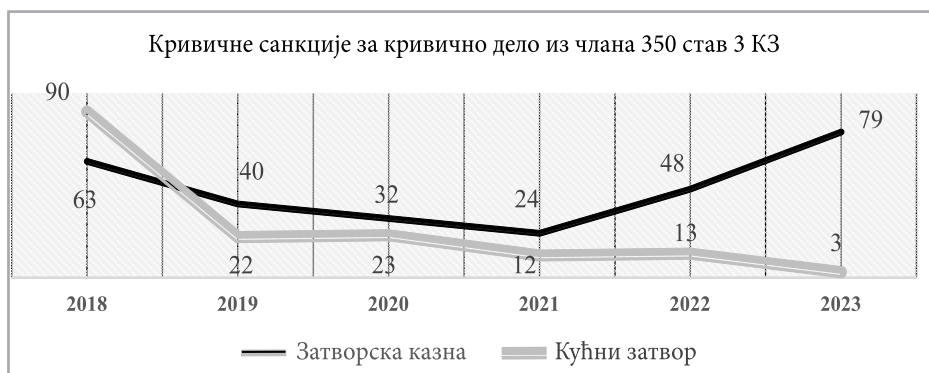
757 лица, што је за 62% више у односу на период од 2018–2023. године. С обзиром да је у том периоду законодавна казнена политика за овај облик кривичног дела пооштрена, закључујемо да је пад броја осуђених један од ефеката мера криминалне политике и криминалистичких стратегија које су реализовали надлежни правосудни органи и полиција (вид. Марковић, 2023: 352-368).

Графикон 3: Кривичне санкције изречене осуђенима за кривично дело из члана 350 став 3 Кривичног законика по регионима у периоду од 2018. до 2023. године (РЗЗС)

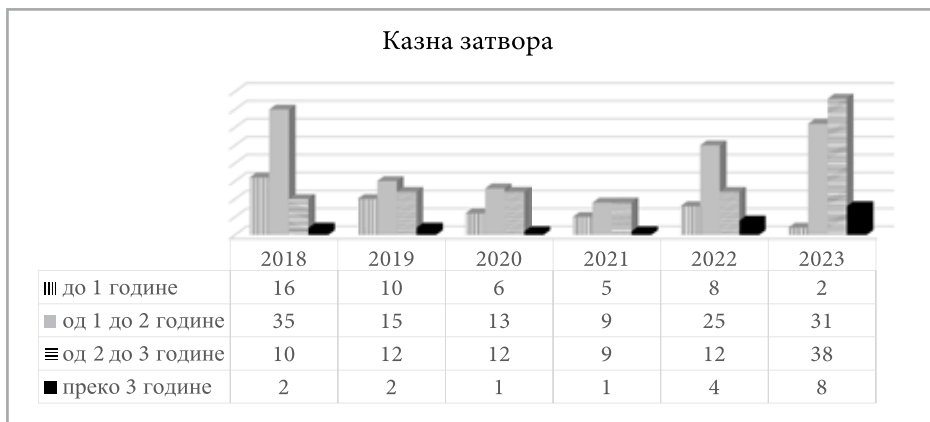
Графикон 3 показује да је највише осуђених за први квалификовани облик кријумчарења људи било у региону Јужне и Источне Србије, и то: 260 казни затвора и кућног затвора, десет условних осуда и четири васпитне мере. У односу на укупан број осуђених у Србији, у овом региону осуђено је чак 58% лица. Закључује се да највећи број кријумчара буде откривен на почетку кријумчарске руте кроз Србију. Најмање осуђених било је у региону Шумадије и Западне Србије. Донете су 24 казне затвора и кућног затвора, и по једна условна осуда и васпитна мера. То је више од десет пута мање у односу на регион са највећим бројем осуђених. За овај регион примећујемо и да је донето више казни кућног затвора него затвора. На основу ових статистичких података може се закључити да је најмање заступљена кријумчарска рута миграната кроз Србију

била према Босни и Херцеговини и Црној Гори, јер до тих граница кријумчари треба да прођу кроз регион Шумадије и Западне Србије. Да бисмо сликовито приказали како је дошло до територијалне промене у кријумчарењу људи након почетка миграторне кризе 2015. године, анализираћемо податке РЗЗС који се односе на период 2012–2014. године. У Србији је у том периоду за кривично дело из члана 350 став 3 КЗ осуђено укупно 213 лица, од којих 30 или 14% у региону Јужне и Источне Србије. Након почетка миграторне кризе, у овом региону је само у 2017. години осуђено 141 лице, што је скоро пет пута више него у наведеном трогодишњем периоду. Може се извести закључак да је миграторни притисак из Бугарске и Северне Македоније у Србију довео до наглог развоја криминалних активности у области кријумчарења људи у том региону. Анализом 63 пресуде Вишег суда у Врању које су донете у периоду од 2018. до 2023. запажено је да многи учиниоци кривичних дела нису имали претходну криминалну каријеру (Виши суд у Врању, 2024). Одлучили су се на вршење кривичних дела због погодне ситуације која је створена – велики број миграната који су незаконито ушли у Србију нудио је новац за превоз и транзит до северних граница државе и преласка у ЕУ. Многи су осуђени на казну затвора за квалификовани облик овог кривичног дела, јер је откривено да превозе већи број миграната ради кријумчарења преко територије Србије ка њеним северним границама.

Графикон 4: Кривичне санкције изречене осуђеним за кривично дело из члана 350 став 3 Кривичног законика по годинама од 2018. до 2023. године (по подацима РЗЗС)

Овај графикон показује како је примена строже законодавне казнене политике од јуна 2017. године довела до промене судске казнене политике. На почетку анализираних година, 2018. Године, од укупно 161 осуђе било је 56% кућног затвора, 5% условних осуђа и 41% казни затвора. У последњој години, од укупно 84 осуђе изречено је 94% казни затвора, 3,5% кућног затвора и 2,5% васпитних мера. Условне осуђе нису доношене од 2021. године.

Графикон 5: Висина изречене казне за члана 350 ст. 3 Кривичног законика по годинама од 2018. до 2023. године (подаци РЗС)

Интервенције законодавца последњих година усмерене су управо на спречавање сувише широке примене института ублажавања казне (Коларић, 2024: 17). Оно што је специфично за КЗ Србије јесте то да он познаје апсолутну забрану ублажавања казне за одређена кривична дела (Стојановић, 2020: 29). Међу њима је и кривично дело из члана 350 ст. 3 и 4 (КЗ, члан 57, ст. 2). Запажамо да је у 2018. години изречено највише казни од једне до две године, а у 2023. години највише казни од две до три године. Строжа законодавна казнена политика која се примењује од 1. јуна 2017. довела је до строже судске казнене политике (вид. измене КЗ у Сл. гласнику РС, 94/2016). Спроведене мере криминалне политике имале су за циљ да потенцијалне учиниоце у овој области криминала одврате од бављења кријумчарењем људи. Узимајући у обзир чињеницу да многи претходно евидентирани учиниоци нису има-

ли криминалну каријеру, сматрамо да овакве мере генералне превенције могу дати добре резултате. Високе затворске казне које су изречене кријумчарима, и то без могућности њиховог ублажавања, треба да одврате грађане од размишљања о лакој заради коју би остварили превозењем већег броја миграната из једног подручја у други с циљем кријумчарења, или њиховим пребацивањем преко границе у преправљеним деловима возила, чиме би им угрозили живот или здравље.

За поступање по кривичним пријавама за први квалификовани облик кривичног дела кријумчарења људи (став 3) надлежно је више јавно тужилаштво (ВЈТ). Да бисмо проверили податке из многобројних извештаје Фронтекса и других регионалних и међународних организација који говоре да главни крак западнобалканске миграторне руте кроз Србију иде преко Северне Македоније и Бугарске ка Мађарској и Хрватској, анализирали смо податке Министарства унутрашњих послова Србије о кривичним пријавама поднетим у периоду 2018–2023. године.

Из претходно приказаних налаза истраживања закључује се да полиција репресивне активности усмерене на сузбијање кријумчарења људи превасходно усмерава ка региону Јужне и Источне Србије јер је највише осуђених било на подручју виших судова у Пироту и Врању. Подаци МУП-а показују да је, у истом периоду, полиција поднела кривичне пријаве против 604 осумњичена за овај облик кривичног дела, од којих је 220 поднела ПУ у Пироту, а 78 ПУ у Врању. Ове две полицијске управе поднеле су пријаве за 50% осумњичених у Србији (МУП, 2024). Број осумњичених на територији Полицијске управе Пирот нагло је порастао у 2023. години, када их је откривено 132 или 60% у односу на шестогодишњи период. У тој години ВЈТ у Пироту није одбацило ниједну кривичну пријаву, а оптужило је 108 лица за овај облик кривичног дела, док су сва остала ВЈТ оптужила укупно 81 лице (подаци РЗЗС прикупљени обрасцем СК-1). Закључује се да се главни „притисак“ миграција на улазу у Србију у овом периоду преместио са Северне Македоније на Бугарску. Полицијска управа у Пироту је у 2023. години за све облике кривичног дела кријумчарења људи поднела кривичне пријаве против укупно 152 лица, тако да је удео првог квалификованог

облика кривичног дела био 87%. При томе, поднете су и кривичне пријаве против девет лица за најтежи облик кривичног дела из члана 350 КЗ (МУП, 2024). У 2023. години евидентиран је највећи број осумњичених за овај облик кривичног дела (241), а на другом месту је 2019. година, када их су евидентирана 103 осумњичена. (МУП, 2024). У највећем броју случајева, приликом откривања кривичног дела кријумчарења људи полиција привремено одузима предмете кривичног дела (моторна возила и мобилне телефоне) и лишава слободе учиниоце (о примени полицијских овлашћења више у: Марковић, 2014).

Број откривених кривичних дела на подручју одакле креће транзит ирегуларних миграната кроз Србију показује нам да државни органи покушавају да спрече кријумчарење миграната на извору, односно на главном жаришту проблема. У најугроженијим подручјима погодним за кријумчарење људи у Србији, поред српске полиције, распоређено је 111 припадника Фронтекса, који заједно са српском граничном полицијом предузимају активности на граници са Бугарском и Мађарском (Канцеларија ЕУ у Србији, 2024). По новом статусном споразуму који је потписан између ЕУ и Србије, Фронтекс може да распореди своје припаднике у Србији и на државне границе које нису заједничке са неком државом ЕУ (*Agreement between the European Union and the Republic of Serbia on operational activities carried out by the European Border and Coast Guard Agency in the Republic of Serbia*, 2024), што није био случај по претходном споразуму из 2020.

Резултати анализе података из пресуда Вишег суда у Суботици и дискусија

Виши суд у Суботици је у периоду 2018–2023. године донео 16 пресуда за овај облик кривичног дела. Анализирали смо све пресуде донете на подручју Севернобачког округа на основу члана 350 став 3 КЗ, како бисмо утврдили начине кријумчарења и поједине карактеристике учињених кривичних дела кријумчарења људи. У 15 случајева кријумчарени су ирегуларни мигранти који су у Србију дошли западнобалканском рутом. При томе, 11 пресуда је донето након постигнутог споразума између окривљеног, од-

носно његовог браниоца, и јавног тужиоца. У дванаест случајева кријумчарен је већи број лица (од пет до тридесет), при чему су у једном случају кријумчарени држављани Србије, односно лица са подручја Косова и Метохије. У три пресуде осуђени су окривљени који су кријумчарили мигранте у лимарски преправљеним моторним возилима, тако што су их сместили у скучен простор са недовољно ваздуха и покушали да их превезу преко граничног прелаза, али су откривени путем скенера. Све три пресуде односе се на два случаја покушаја кријумчарења људи: у првом су учествовала два лица, држављанин Украјине и држављанин Србије, а у другом случају држављанин Србије. Из једног анализираниог предмета утврђено је да је више припадника ОКГ учествовало у кријумчарењу миграната. Виши суд у Суботици осудио је једно лице као припадника криминалне групе, док су остала лица осуђена у поступку пред Вишим судом у Београду (Посебно одељење за организовани криминал).

Од укупно 16 пресуда, пет се односи на кривична дела учињена у 2014. и 2015. години, пре промене законодавне казнене политике. Четири лица из тих пресуда осуђена су на кућни затвор, а једно на годину дана затвора. Остале пресуде се односе на дела учињена у периоду од 2018. до 2023. године. Једно лице је осуђено на три године затвора, једно на две године и шест месеци затвора, два лица на две године и два месеца затвора, а шест лица на две године затвора. Осуђен је један странац, а остали су држављани Србије.

У свим случајевима одузимано је средство које је учинилац користио приликом кријумчарења, најчешће моторно возило којим су кријумчарена лица превожена и/или мобилни телефони коришћени за договарање кријумчарења.

У пет случајева учинилац је обезбеђивао смештај мигрантима за новчану корист, која се кретала од 15 до 75 евра по мигранту за преноћиште, а у једном случају 1000 евра месечно за закуп објекта и боравак миграната док не пређу границу са Мађарском. У једном случају накнада је била 500 евра по мигранту за преноћиште и превоз до границе, где би пешке прешли у Мађарску мимо граничног прелаза. Видимо да учиниоци узимају различиту новчану накнаду за смештај с циљем кријумчарења. У једном случају

учинилац је осуђен за кријумчарење лица у продуженом трајању јер је за новчану корист издавао смештај мигрантима иако је знао да незаконито бораве у Србији.

Кријумчари су за превоз миграната с циљем напуштања територије Србије узимали новчану надокнаду: у једном случају 50 евра; у другом укупно 70 евра за превоз више миграната са територије Суботице до близине границе; у трећем случају кријумчар је узео накнаду од 2000 евра да пешке преведе групу миграната преко границе мимо граничног прелаза.

Из анализираних пресуда закључује се да је 69% оптужби завршено осудом након постигнутог споразума јавног тужиоца и оптуженог. Даље, 75 осуђених лица кријумчарило је већи број миграната, па су због таквог начина извршења дела осуђени за квалификовани облик кријумчарења. У одређеном броју случајева извршиоци су превозили мигранте до места на граници где није успостављен гранични прелаз, док је један број осуђен јер су пружали смештај мигрантима. Укупно 19% оптужених осуђено је због угрожавања здравља и живота миграната које су превозили у простору возила који није предвиђен за смештај људи.

Ради приказивања до каквих тешких последица по живот и здравље може довести кријумчарење миграната, анализирали смо и једну пресуду Вишег суда у Сремској Митровици која се односи на случај из Шида. Крајем јула 2020. године кријумчар је сместио седам ирегуларних миграната у контејнер са минералним ђубривом који се налазио у саставу возне композиције, с циљем да се мигранти превезу до Италије. Међутим, контејнер је у Ријечи (Хрватска) стављен на брод за Јужну Америку и мигранти су се угушили, а њихови посмртни остаци пронађени су у Парагвају крајем октобра исте године. Учинилац је осуђен на шест година затвора (Виши суд у Сремској Митровици, пресуда К-68/21 од 9. 3. 2021).

Претпоставља се да је и случај утапања 12 миграната на реци Дрини, који смо поменули у уводним разматрањима, повезан са покушајем кријумчарења миграната из Србије у Босну и Херцеговину. Међутим, у време израде овог текста овај догађај није у потпуности расветљен, тако да се очекују епилог и утврђивање свих

околности под којим је дошло до превртања чамца и смрти великог броја лица, међу којима је била и једна беба (МУП, 2024а). Након анализе отворених извора информација који се односе на овај случај, може се закључити да је најмање тридесет ирегуларних миграната подељених у групе покушало да пређе реку чамцем, при чему се чамац преврнуо и 12 лица се утопило, па је мало вероватно да су они самоиницијативно, без помоћи кријумчара, набавили чамац и покушали да се пребаце са једне на другу обалу реке како би избегли граничну контролу.

Закључак

Масовне ирегуларне миграције довеле су до повећаног обима вршења криминалних делатности повезаних са кријумчарењем људи. За ирегуларне мигранте Србија је најчешће транзитна држава. Мали број избеглица улази у процедуру добијања азила. Ирегуларни мигранти сарађују са кријумчарима како би стигли на жељену дестинацију. Одређен број се одлучује на сарадњу са ОКГ и на почетку кријумчарске руте, у Турској, уговара начин транзита и доласка у државе Западне и Централне Европе, док део њих прелазак државне границе и транзит кроз државе на миграторној рути уговара етапно – по доласку на одређену дестинацију јавља посредницима (најчешће члановима породице) да уплате новац кријумчарима. Западнобалканска рута је копнена рута и мигранти се најчешће крећу тешко проходним подручјима како би избегли надзор полицијских органа и обезбеђена гранична подручја. У одређеном броју случајева утврђено је да користе локалне кријумчаре који нису припадници криминалних група, а добро познају подручје уз државну границу. Транзит кроз Србију врши се државним путевима, често магистралним путевима и аутопутевима, моторним возилима која могу превести већи број лица, уз избегавање полицијске контроле. Без обзира што је у српском кривичном законодавству прописана оштра казнена политика за кријумчарење миграната, уз обавезно одузимање средства извршења кривичног дела, висок профит који се остварује доводи до криминализације великог броја лица која и без претходне криминалне каријере

постају кријумчари људи. Учиниоци су најчешће српски држављани, а људи које кријумчаре су избеглице са подручја Сирије, Авганистана и Пакистана. Најчешћи начин извршења квалификованог облика кривичног дела кријумчарења људи јесте кријумчарење већег броја миграната за новчану надокнаду, тако што их учиниоци превозе моторним возилима с циљем напуштања територије Србије, пружају им услуге смештаја са истим циљем и доводе их на места где нема ефикасног надзора државне границе, показују куда треба да пређу границу и на који начин да избегну граничну контролу.

Промена полицијске стратегије у области ирегуларних миграција и кријумчарења људи која тежиште ставља на omasовљавање употребе дронова за надзор границе довела је у 2024. години до значајног смањења коришћења територије Србије као дела међународне кријумчарске миграторне руте. Једна од последица мањег прилива миграната било је трајно затварање прихватних центара у Шиду, Димитровграду и Кикинди, и у периоду од 1. Августа до 30. септембра 2024. године привремено обустављање рада центара за азил у Тутину и Бањи Ковиљачи и прихватних центара у Пироту, Босилеграду, Сомбору, Суботици и Адашевцима (Влада РС, 2024). Део миграната који и даље прелази преко Србије користи опасне и тешко проходне делове границе са Бугарском за улазак у земљу. Кријумчари их потом превозе до границе са Босном и Херцеговином, а затим, често уз помоћ кријумчара из Босне и Херцеговине, чамцем превозе са једне на другу обалу реке Дрине, која је уједно и граница између две државе. Сузбијање кријумчарења миграната захтева omasовљавање употребе савремених техничких уређаја (дронova са унапређеним карактеристикама за надзор и термовизијом) од стране полиције, а након уочавања и откривања криминалних активности употребу мобилне јединице за хапшење кријумчара.

Строга казнена политика (законодавна и судска) у Србији даје одређене резултате. Велики број кријумчара је осуђен на вишегодишње казне затвора. Због законског сужавања могућности судијама да одлучују о висини казне (онемогућено ублажавање за квалификоване облике), и прикупљених квалитетних доказа, судски поступци често кратко трају и завршавају се споразумом о признању кривице између јавног тужиоца, окривљеног и његовог бра-

ниоца, који суд потврђује. Најчешће се изриче минимална казна затвора, која за први квалификовани облик кријумчарења људи траје две године. Међутим, иако је минимална, сматрамо да таква казна има добру, генерално превентивну сврху, и да успешно одвраћа потенцијалне учиниоце од чињења кривичних дела кријумчарења миграната. Налази истраживања показују да се број оптужби и пресуда за квалификовани облик кривичног дела из члана 350 став 3 КЗ значајно смањило 2019. године у односу на претходних неколико година и да је од те године на сличном нивоу. Број је благо повећан 2023. године, када је већина осуђених учинила дело на подручју Вишег суда у Пироту. То је значајан показатељ да мигранти у Србију улазе из једне државе ЕУ, Бугарске, како би стигли до крајњег одредишта, које је најчешће у другим државама ЕУ у западном или централном делу Европе. У Србији се задржавају веома кратко, неколико дана, док им кријумчари не омогуће транзит и незаконит прелазак у Хрватску, Мађарску или, у последње време, Босну и Херцеговину.

Развој нових проактивних криминалистичких стратегија у области супротстављања кријумчарењу људи, предузимање мера превенције ирегуларних миграција и кријумчарења људи, употреба савремених техничких средстава за надзор државне границе, прикупљање квалитетних материјалних доказа неопходних за доказивање кривичног дела и подизање оптужнице, строга казнена политика судова, заједнички координисан рад свих надлежних органа и сарадња са регионалним и међународним полицијским организацијама, могу допринети постизању циља који подразумева ефикасно сузбијање ове врсте криминала у Србији. Међутим, мере полицијских и правосудних органа нису довољне да спече ирегуларне миграције људи из ратом захваћених подручја и других кризних подручја Азије и Африке у економски развијене државе ЕУ. Криминалне мреже кријумчара ће и даље користити повољне прилике и тражиће нове начине и руте за пребацивање миграната до жељених дестинација.

Литература

1. Agreement between the European Union and the Republic of Serbia on operational activities carried out by the European Border and Coast Guard Agency in the Republic of Serbia, Brussels, 23 May 2024, 8447/24.
2. Aziani, A. (2023). *The heterogeneity of human smugglers: A reflection on the use of concepts in studies on the smuggling of migrants*. Trends in Organized Crime, 26(1): 80–106. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12117-021-09435-w>.
3. Атанасов, С. Оташевић, Б. (2021). *Фактори који појачавају миграцију људима*, Зборник радова правног факултета у Приштини, Косовска Митровица, стр. 167-180.
4. Böröcz, M. (2021). *Tackling Irregular Migration in Europe*. Contemporary Military Challenges, 23(2): 91-104. doi:10.33179/bsv.99.Svi.11. Смс.23.2.5.
5. Виши суд у Сремској Митровици, Пресуда К-68/21 од 9.3.2021.
6. Виши суд у Суботици (2024), Допис са пресудама донетим у периоду 2018-2023, Су II/17а, број 13/24 од 8. 5. 2024. године.
7. Виши суд у Врању (2024), Допис са пресудама донетим у периоду 2018-2023, Су.бр. II – 17А-10/2024 од 10. 5. 2024.
8. Влада Републике Србије (2019). Акциони план за поглавље 24 - правда, слобода, безбедност, Ревизија, март 2019.
9. Ђорђевић, Ђ. Коларић, Д. (2020). *Кривично право (појединачно)*, Криминалистичко-полицијски универзитет, Београд.
10. Estevens, J. (2019). *Human (In)security and Irregular Migration: The Atlantic Basin*, Evolving Human Security Challenges in the Atlantic Space, p. 105-128.
11. *Закон о полицији*, Службени гласник Републике Србије, бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018.
12. *Закон о прекршајима*, Службени гласник Републике Србије, бр. 62013, 13/2016, 98/2016 (Одлука Уставног суда), 91/2019 (други закон), 91/2019, 112/2022 (Одлука Уставног суда).
13. *Закон о странцима*, Службени гласник Републике Србије, бр. 24/2018, 31/2019, 62/2023.

14. Закон о потврђивању Конвенције уједињених нација против транснационалног организованог криминала и допунских протокола, Сл. лист СРЈ – Међународни уговори, бр. 6/2001.
15. Законик о кривичном постојању, Службени гласник Републике Србије, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 (Одлука Уставног суда), 62/2021 (Одлука Уставног суда).
16. Зиројевић, М. Јовичић, К. (2018). *Миграције и тероризам – проблем и могућа решења*. У: Савремене миграције и друштвени развој: интердисциплинарна перспектива: тематски зборник водећег националног значаја. Српско социолошко друштво: Институт друштвених наука: Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta, Beograd, p. 259-269.
17. Zhang, SX, Sanchez, GE and Achilli, L. (2018). *Crimes of solidarity in mobility: Alternative views on migrant smuggling*. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, 676(1): 6–15. DOI: <https://doi.org/10.1177/0002716217746908>.
18. Isakjee, A., Davies, T., Obradović-Wochnik, J., Augustová, K. (2020). *Liberal Violence and the Racial Borders of the European Union*. Antipode, 52(6), 1751-1773. doi:10.1111/anti.12670.
19. Janković, B. Marković, S. Ivanov, A. (2024). *Control of Irregular Migration and Suppression of People Smuggling on the Western Balkan Route*, Journal of Liberty and International Affairs, 10(2): 119-136 doi. org/10.47305/JLIA24102119j.
20. Jose, H. M., Kojic, A. (2015). *Controlling irregular migration in the Kingdom of Spain*. NBP – Journal of Criminalistics and Law, 20(3): 99-113.
21. Кривични законик, Службени гласник Републике Србије, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019.
22. Коларић, Д. (2024). *Казнена политика и реформа кривичној материјалној законодавства Републике Србије*, У зборнику: „Казнена политика и адекватност реакције на криминалитет“, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, и INTERMEX, Београд, Златибор, стр. 11-28.

23. Коларић, Д. Марковић, С. (2016). Неке правно-политичке поставке новог Закона о полицији, *Српска њолийичка мисао*, 51(1): 69-197.
24. Koroutchev, R. Peev, K. (2022). *The Current Migrant and Refugee Crisis in Europe: Refugee Reception Centers in South-East Bulgaria*. Journal of Liberty and International Affairs, Institute for Research and European Studies - Bitola, 8(1), 67-80. doi:10.47305/JLIA2281067k.
25. Лечић, Б., (2017). *Актуелне миграције ка Европи и њроблеми њероризма*, Култура полиса, 14 (посебно издање), стр. 95-116.
26. Marković, S. (2024). *Certain aspects of police work in countering irregular migration and people smuggling*, "Archibald Reiss days", International Scientific Conference, University of Criminal Investigation and Police Studies, Belgrade, Republic of Serbia.
27. Марковић, С. (2023). *Криминалистичка сѡраѡеѡија*, Криминалистичко полицијски универзитет, Београд.
28. Марковић, С. (2023а). *Улоја њолицѡе у сузбијању њрекоѡраничној криминала – две деценије реформе*, У: „Две деценије реформе казненог законодавства: искуства и поуке“, LXII Редовно годишње саветовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, и INTERMEX, Београд-Златибор, стр. 555-568,
29. Марковић, С. (2022). *Савремени модели доношења одлука у њолицѡији и суѡроѡсѡављање њрекоѡраничном криминалу*, У зборнику: „Поједностављене форме поступања и други кривично-процесни инструменти реакције на криминалитет и ЗКП из 2011. године“, LXI Редовно годишње саветовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу и INTERMEX, Београд-Златибор, стр. 456-468.
30. Марковић, С. (2019). Стратешко одлучивање у полицији и примена полицијско-обавештајног модела, *Безбедност*, 61(3): 160-178.
31. Марковић С. (2019а). *Полиција и ефикасност ѡѡкривања и доказивања кривичних дела*, У Зборнику: „Измене у кривичном законодавству и статусу носилаца правосудних функција и адекватност државне реакције на криминалитет (међународни правни стандарди и стање у Србији)“ Српско удружење за

кривичноправну теорију и праксу, LIX редовно годишње саветовање удружења, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу и INTERMEX, Златибор-Београд, септембар 2019, стр. 476-485.

32. Марковић, С. (2014). Практични аспекти примене неких полицијских овлашћења и обављања послова, *Безбедности*, 56(1): 136-158.
33. Marković, S, Kolarić, D. (2023). *Some Effects of 'Pre-Crime' Concept in Combating Domestic Violence*, NBP, 28(1) pp. 40–57 <https://doi.org/10.5937/nabepo28-42953>.
34. Милошевић, М. (2022). *Кривичној правна заштитна система националне безбедности: стрављиве дилеме*, Геополитички интереси великих сила и стратешка безбедност малих држава, Универзитет у Београду, Факултет безбедности, Институт за међународну политику и привреду, Београд, стр. 196-210. DOI: 10.18485/fb_givs_sbmd.2022.ch13.
35. Milašinović, S., Janković, B., & Milojević, S. (2023). *Irregular migrants on the roads of Serbia*. *Теме*, 47(4): 1009–1022. doi:10.22190/ТЕМЕ220701062М.
36. Министарство унутрашњих послова Републике Србије. (МУП-а 2024). Допис са подацима 067.1 бр. 1810/23 од 8.2.2024. године.
37. Основни кривични закон, Службени лист СФРЈ, бр. 44/76, 36/77, 34/84, 37/84, 74/87, 57/89, 3/90, 38/90, 45/90, 54/90, Службени лист СРЈ, бр. 35/92, 16/93, 31/93, 37/93, 24/94, 61/2001, Службени гласник Републике Србије, бр. 39/2003 (престао да важи 1.1.2006.).
38. Процена претњи од тешког и организованог криминала (SOCTA 2023) *Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA)*, МУП Републике Србије.
39. Протокол против кријумчарења миграната копном, морем и ваздухом, који представља допуну Конвенције уједињених нација против транснационалног организованог криминала, Сл. лист СРЈ – Међународни уговори, бр. 6/2001.
40. Протокол о размени података и информација између служби укључених у систем интегрисаног управљања границом, 01 број: 11639/2018-7 од 27. јуна 2019.

41. Petrović, D. (2017). Balkans and the migrant question, *Kultura polisa*, 14(2): 67–80.
42. Републички завод за статистику, Република Србија, (РЗЗС), Подаци прослеђени на мејл 18. јула 2024, <https://www.stat.gov.rs/oblasti/pravosudje/>.
43. Стратешка процена јавне безбедности за период 2022-2025, МУП Републике Србије, Београд.
44. Стојановић, З. (2020). Казнени распони и репресивност кривичног законодавства, *CRIMEN* 11(1): 3–33 doi:10.5937/crimen2001003S.
45. Stoynova, N., Bezlov, T. (2019). *New trends in cross-border organised crime: Bulgaria and Norway in the context of the migrant crisis*. Trends in Organized Crime, 22(4): 450-461. doi:10.1007/s12117-018-9353-8.
46. Стојшић Дабетић, Ј. Мирковић, П. (2018). Ирегуларне миграције као безбедносни ризик, *Војно дело*, 69(6): 31-51, DOI: 10.5937/vojdela1806031S.
47. Sumpter, C. Franco, J. (2018). *Migration, Transnational Crime and Terrorism: Exploring the Nexus in Europe and Southeast Asia*, Perspectives on Terrorism, 12(5):p. 36-50.
48. Shelley, L. Pardo, C. (2018). Human Smuggling and Trafficking into Europe, *Debating Immigration*, Cambridge University Press, pp. 381 – 402 DOI: <https://doi.org/10.1017/9781108556606>.
49. Wagner, J. (2022). *The European Union's model of Integrated Border Management: preventing transnational threats, cross-border crime and irregular migration in the context of the EU's security policies and strategies*, Patterns in Border Security, Routledge, 76-100.
50. Whittle, J. Antonopoulos, G. (2022). *Ilegalne migracije iz Eritreje i uloga krijumčarenja ljudi*, Crimen, XIII, бр. 1, стр. 14–27. doi: 10.5937/crimen2201014W.

Електронски извори

1. Amnesty International (2019). Pushed to the Edge: Violence and Abuse against Refugees and Migrants along the Balkan Route. <https://www.amnesty.org/en/documents/eur05/9964/2019/en/> (доступно 27. 8. 2024.)
2. Border Violence Monitoring Network (2024). Violence Within State Borders: Greece, <https://borderviolence.eu/reports/violence-within-state-borders-greece/> (доступно 27. 08. 2024.)
3. Влада Републике Србије (2024). Измењен режим рада прихватних и азилних центара у Србији, <https://www.srbija.gov.rs/vest/802879/izmenjen-rezim-rada-prihvatnih-i-azilnih-centara-u-srbiji.php> (доступно, 27.8.2024.)
4. Влада Републике Србије (2024а). Миграциони профил Републике Србије за 2023. годину. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgicglclefindmkaj/https://kirs.gov.rs/media/uploads/1Migracioni%20profil.pdf> (доступно, 27.8.2024.)
5. Влада Републике Србије (2016). Миграциони профил Републике Србије за 2015. годину, <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgicglclefindmkaj/https://kirs.gov.rs/media/uploads/Migracije/Publikacije/migracioni%20profil%202015.pdf> (доступно, 27. 8. 2024.)
6. Канцеларија Европске уније у Србији, Саопштење од 25. 6. 2024, <https://europa.rs/eu-potpisala-sporazum-sa-srbijom-o-saradnji-u-upravljanju-granicama> (доступно 1. 9. 2024.)
7. Министарство унутрашњих послова (МУП-а) (2024а), <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/aktuelno/aktivnosti/11c9b7db-db27-434c-b453-8d294f8655df> (доступно 28. 8. 2024.)
8. Министарство унутрашњих послова (МУП-а) (2024б), <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/aktuelno/aktivnosti/568c1ae8-ef65-4675-a0fb-63b8d618d486> (доступно 28. 8. 2024.)
9. Rezolucija Evropskog parlamenta od 18. aprila 2018. o napretku Globalnog sporazuma UN za sigurne, uredne i zakonite migracije te Globalnog sporazuma UN o izbeglicama (2018/2642(RSP)), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-82018-0118_HR.pdf (доступно 28. 8. 2024.)
10. FRONTEX. (2023). Risk Analysis for 2023/2024. Retrieved from Warsaw: https://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/General/ARA_2023.pdf (доступно 10. 09. 2024.)

Countering Migrant Smuggling in the Republic of Serbia

Abstract: *The subject of this paper is the suppression of migrant smuggling in Serbia and the analysis of the first qualified form of the criminal offense of human smuggling under Article 350, paragraph 3 of the Criminal Code, with a particular focus on the sentencing policy of the courts. Irregular migrations and human smuggling throughout the territory of Serbia via the Western Balkan migration route to the European Union countries have been ongoing since 2014. A stricter legislative sentencing policy for human smuggling in Serbia has been applied since June 1, 2017. Courts do not have the ability to reduce the minimum prescribed sentence of 2 years of imprisonment for this form of human smuggling and there is a mandatory legal obligation to confiscate the means used for smuggling, which is most frequently a motor vehicle. Considering that, for human smuggling, when the offense is committed by a group, through abuse of official position, in a manner that endangers the life or health of individuals or involves smuggling a large number of people, the maximum prescribed sentence is 12 years of imprisonment, a conditional sentence cannot be imposed, and only a prison sentence can be given, even for an attempted offense. Before the tightening of the sentencing policy, the court could replace the minimum prescribed prison sentence of one year with house arrest. Data from the Statistical Office of the Republic of Serbia, which pertains to the entire territory of Serbia and to four statistical regions individually, as well as data from the Ministry of Internal Affairs and judgments from the Higher Court in Subotica, which is responsible for the North Bačka Administrative District where there was the highest concentration of irregular migrants leaving Serbia on the way to the European Union countries, were analyzed using statistical methods, content analysis, comparative analysis, and formal-logical analysis. The research conducted pertains to the period from 2018 to 2023. The aim of this paper is to present the results of the research and to determine if changes in police strategy for combating this type of crime have an impact on the state of criminality in the field of human smuggling.*

Keywords: *Irregular migration, human smuggling, imprisonment, sentencing policy, court.*